

Sygn. akt I PK 295/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa D. Ł.

przeciwko O. Spółce Akcyjnej z siedzibą w P.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 maja 2014 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B.

z dnia 16 lipca 2013 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka D. Ł. wniosła o zasądzenie od O. Spółki Akcyjnej z siedzibą w P. 65.552 zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. W uzasadnieniu pozwu wyjaśniła, że na dochodzone przez nią odszkodowanie składa się 6.736 zł, stanowiące pozostałą część odszkodowania dochodzonego wcześniej w sprawie VI P .../10 oraz 58.816 zł, stanowiące utracone zarobki w okresie od maja 2011 r. do dnia wniesienia pozwu.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu podała, że z uwagi na powagę rzeczy osądzonej żądanie powódki nie powinno zostać uwzględnione, gdyż sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami była już rozpoznawana przez Sąd Rejonowy w B. w sprawie o sygn. akt: VI P .../10 i została zakończona prawomocnym wyrokiem.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona w pozwanej Spółce od 13 lutego 1974 r. do 29 lipca 2004 r. Dnia 7 lipca 2004 r. - w związku z realizowanym przez pracodawcę „programem dobrowolnych odejść” – powódka wystąpiła z wnioskiem o rozwiązanie stosunku pracy w drodze porozumienia stron z dniem 29 lipca tego roku, zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 13 marca 2004 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Otrzymała od pracodawcy zapewnienie, że będzie miała prawo do emerytury pomostowej po osiągnięciu wieku 55 lat z uwagi na pracę w warunkach szczególnych. Dnia 29 lipca 2004 r. wydano jej świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach w okresie od 13 lutego 1974 r. do 29 lipca 2004 r. W 2009 r. wystąpiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury. W trakcie postępowania przed organem rentowym pracodawca dokonał korekty okresów pracy w warunkach szczególnych. Potwierdził pracę w takich warunkach od 1 lutego 1995 r. do 6 lipca 1998 r. oraz od 7 lipca 1998 r. do 31 sierpnia 2002 r. Ze względu na brak 15 lat pracy w takich warunkach organ rentowy odmówił powódce prawa do emerytury. Sąd Okręgowy w B. oddalił jej odwołanie od tej decyzji. 6 grudnia 2010 r. powódka wystąpiła z pozwem o zasądzenie na jej rzecz od pozwanej Spółki odszkodowania w wysokości 60.000 zł. Jako podstawę odpowiedzialności pozwanego wskazała art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. wywodząc, że dochodzi roszczeń

odszkodowawczych z tytułu nienależytego wykonania przez pracodawcę warunków umowy o pracę, przez to, że pracodawca wprowadził ją w błąd, przekonując że spełnia warunki do otrzymania emerytury pomostowej, co spowodowało skutek w postaci rozwiązania przez powódkę stosunku pracy. Sąd Rejonowy w B. wyrokiem z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie VI P .../10 zasądził od pozwanej na rzecz powódki odszkodowanie w wysokości 60.000 zł z ustawowymi odsetkami. W uzasadnieniu wyroku Sąd wyjaśnił, że utracone przez powódkę wynagrodzenie, liczone od chwili pozbawienia jej prawa do emerytury, tj. od 19 czerwca 2009 r. do dnia wyrokowania, tj. 24 maja 2011 r. daje 66.736,78 zł, ale z uwagi na ograniczenie roszczenia do 60.000 zł zasądził na jej rzecz tylko taką kwotę.

Sąd Rejonowy wyjaśnił, że dochodzona w niniejszej sprawie kwota 6.736 zł stanowi odszkodowanie uzupełniające ponad zasądzoną w wyżej wymienionym wyroku z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie VI P .../10 kwotę tytułem utraconych zarobków w okresie od 19 czerwca 2009 r. do dnia wyrokowania. Pozostałą kwotę stanowi odszkodowanie z tytułu utraconych zarobków za okres od dnia wyrokowania w sprawie VI P .../10 do dnia wniesienia pozwu.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 471 k.c., dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 października 2004 r. (II PK 36/04, OSNP 2005 nr 8, poz. 106) stwierdził, że pracownik może na podstawie art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. dochodzić od pracodawcy naprawienia szkody, wyrządzonej niewydaniem w terminie lub wydaniem niewłaściwego świadectwa pracy (art. 99 § 1 i 2 k.p.), innej niż utrata zarobków w związku z pozostawaniem bez pracy. Sąd Rejonowy uznał, że pozwana w związku z ustaniem zatrudnienia powódki była zobowiązana do wystawienia świadectwa pracy z określeniem okresu pracy w warunkach szczególnych. Wystawione powódce 29 lipca 2004 r. świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach od początku było niewłaściwe i zawierało informacje sprzeczne ze stanem rzeczywistym. Pracodawca, zapewniając powódkę, że spełni warunki do uzyskania prawa do emerytury po ukończeniu 55 lat, wywołał u niej błędne przekonanie i zdeterminował jej decyzję o zakończeniu

stosunku pracy. Za nieprzekonujące Sąd uznał wyjaśnienia pozwanej, że nie ponosi ona odpowiedzialności za wydanie błędnego świadectwa pracy, gdyż została wprowadzona w błąd przez organ rentowy, który udzielił niewłaściwych informacji co do spełnienia przez powódkę przesłanek warunkujących uzyskanie prawa do wcześniejszej emerytury. W ocenie Sądu pozwana miała możliwość, przy dołożeniu należytej staranności, ustalić prawidłowy okres pracy w warunkach szczególnych powódki, a tym samym w sposób prawidłowy określić, czy przysługują jej uprawnienia do wcześniejszej emerytury czy też nie. W takich okolicznościach, rozwiązanie przez powódkę umowy o pracę spowodowało szkodę w postaci utraty wynagrodzenia za pracę, które uzyskałaby gdyby kontynuowała zatrudnienie. Pracownik, poza wypadkami określonymi w przepisach, może dochodzić odszkodowania w pełnej wysokości z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez pracodawcę obowiązków z umowy o pracę - art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. (wyrok SN z dnia 17 lutego 1999 r., I PKN 578/98). Wysokość odszkodowania za utracone zarobki oblicza się porównując średnie zarobki pracowników o zbliżonym stażu pracy i kwalifikacjach zatrudnionych na stanowisku, na którym zatrudniony był pracownik przed rozwiązaniem stosunku pracy (por. orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 października 2012 r., III APa 27/12). Wysokość odszkodowania dla powódki Sąd pierwszej instancji ustalił w oparciu o aktualne wynagrodzenie innego pracownika pozwanej Spółki – M. P., który w 2004 r. pracował na stanowisku pracy tożsamym ze stanowiskiem powódki. Kwota odszkodowania została wyliczona przez pomnożenie wynagrodzenia w wysokości 6.000 zł przez objęty okres 12 miesięcy (od maja 2011 r. do maja 2012 r.) i pomniejszenie uzyskanej sumy o kwotę otrzymanego w tym okresie zasiłku przedemerytalnego. Tak wyliczone odszkodowanie Sąd powiększył o pozostałą kwotę za utracone wynagrodzenia za okres od 19 czerwca 2009 r. do dnia wyrokowania w sprawie VI P .../10, tj. do maja 2011 r.

Z podanych wyżej względów Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2013 r. zasądził od pozwanej na rzecz powódki 65.552 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% od 24 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty, 2.700 zł tytułem zwrotu

kosztów zastępstwa procesowego oraz nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa 3.278 zł opłaty od pozwu.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w całości.

Sąd Okręgowy, wyrokiem zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną: (I) zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo, (II) zasądził od powódki na rzecz pozwanej 3.278 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu i odstąpił od obciążania jej pozostałą częścią. Zdaniem Sądu odwoławczego, twierdzenie Sądu Rejonowego, że gdyby powódka nie była przekonana o możliwości otrzymania w 2009 r. emerytury, to nie zdecydowałaby się na rozwiązanie stosunku pracy w 2004 r. i pracowałaby nadal, a jej wynagrodzenie rosłoby, jest całkowicie dowolne i sprzeczne z doświadczeniem życiowym. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na okresy niezdolności powódki do pracy, wskazujące na chorobę powódki, którą Sąd pierwszej instancji pominął, przypisując dowolnie perspektywie otrzymania w 2009 r. emerytury decydujące znaczenie przy podejmowaniu decyzji o rozwiązaniu umowy. W 2004 r. nabycie emerytury było zdarzeniem przyszłym i niepewnym. Zdaniem Sądu Okręgowego dobrowolne godzenie się na pobieranie przez 5 lat niskiego świadczenia przedemerytalnego, zamiast wysokiego wynagrodzenia, jest działaniem irracjonalnym, a Sąd Rejonowy bezpodstawnie dał wiarę twierdzeniom powódki. Sąd podkreślił, że warunkiem skutecznego dochodzenia odszkodowania jest wykazanie związku między pozostawaniem bez pracy i wydaniem niewłaściwego świadectwa pracy. W niniejszej sprawie taki związek, zdaniem Sądu drugiej instancji nie istnieje, ponieważ powódka po rozwiązaniu umowy o pracę z O. nie poszukiwała nowej pracy, tylko niezwłocznie wystąpiła o przyznanie jej świadczenia przedemerytalnego. Ponadto, łączenie rzekomej szkody powódki z jakimkolwiek świadectwem jest niedopuszczalne. Sąd Rejonowy uznał, że gdyby powódka nie została wprowadzona przez pracodawcę w błąd, nie zdecydowałaby się na rozwiązanie stosunku pracy za porozumieniem stron. Jednakże błąd jest wadą oświadczenia woli i zgodnie z art. 84 § 1 k.c., uprawnienie do uchylania się od błędu wygasa z upływem roku od jego wykrycia. Tymczasem powódka nie złożyła pozwanej spółce oświadczenia o uchyleniu się od swego. Porozumienie

rozwiązujące jest więc ważne i nie może być kwestionowane. Zastosowanie w sprawie art. 471 k.c. nastąpiło zatem, według Sądu Okręgowego z jawnym naruszeniem tego przepisu. Sąd Rejonowy nie wskazał jakie zobowiązanie zostało przez pozwaną spółkę niewykonane lub nienależycie wykonane. Poza tym, sankcją wadliwej czynności prawnej z zakresu prawa jest jej wzruszalność, a odszkodowanie za skutki doprowadzenia do złożenia oświadczenia woli pod wpływem rzekomego błędu jest nieznanym polskiemu prawu cywilnemu - jeśli nie liczyć art. 410 § 2 k.c. Z podanych względów Sąd Okręgowy uznał wyrok Sądu pierwszej instancji za błędny.

W skardze kasacyjnej powódka zaskarżyła powyższy wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie: (1) art. 365 § 1 k.p.c., mające istotny wpływ na wynik sprawy, polegające na całkowitym pominięciu przez Sąd Okręgowy faktu wydania przez Sąd Rejonowy w B. prawomocnego wyroku z dnia 24 maja 2011 r. o sygn. akt VI P .../10, w którym stwierdzono zasadność roszczenia powódki o odszkodowanie za utracone wynagrodzenie za wcześniejszy okres, tj. od czerwca 2009 r. do maja 2011 r., w sytuacji gdy w niniejszym postępowaniu sądowym powódka wystąpiła jedynie o dalszą - ponad prawomocnie uwzględnioną - część świadczenia wynikającą z tego samego stosunku prawnego i tożsamej podstawy prawnej, a także uznaniu, że roszczenie powódki o odszkodowanie za utracone wynagrodzenie liczone od maja 2011 r. do 5 września 2012 r. jest niezasadne, podczas gdy Sąd Rejonowy w wyżej wskazanym wyroku z dnia 24 maja 2011 r. uznał zasadność roszczenia powódki o odszkodowanie za utracone wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy za wcześniejszy okres, tj. od czerwca 2009 r. do maja 2011 r., a zatem w sprawie o dalszą - ponad prawomocnie uwzględnioną - część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, pomiędzy tymi samymi stronami i w niezmienionych okolicznościach Sąd orzekł odmiennie o zasadzie odpowiedzialności pozwanego; (2) art. 391 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez całkowity brak odniesienia w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia do rozstrzygnięcia zawartego w powołanym wyżej w wyroku Sądu Rejonowego z dnia 24 maja 2011 r., w którym ustalono, że działanie pozwanego polegające na wystawieniu wadliwego świadectwa pracy wprowadziło w błąd powódkę i w konsekwencji spowodowało po stronie powodowej szkodę w

postaci utraty wynagrodzenia za pracę; (-) art. 233 § 1 k.p.c., przez błędne przyjęcie, że łączenie szkody powódki z wystawieniem wadliwego świadectwa pracy jest niedopuszczalne, podczas gdy z materiału dowodowego zebranego w sprawie, jednoznacznie wynika, że gdyby powódka nie była przekonana o możliwości otrzymania w 2009 r. emerytury, to nie zdecydowałaby się na rozwiązanie stosunku pracy w 2004 r. i pracowałaby nadal, co w konsekwencji doprowadziło do wydania niesłusznego i rażąco krzywdzącego powódkę orzeczenia.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi wraz z uwzględnieniem kosztów postępowania wg norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona. Bezpodstawne okazały się jednak zarzuty naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. Art. 328 § 2 k.p.c. określa jedynie wymagania konstrukcyjne uzasadnienia orzeczenia. W świetle treści tego przepisu należy rozróżnić brak wskazania w treści uzasadnienia zastosowanych przepisów prawa od wskazania tych podstaw, lecz merytorycznie błędnych. Rozróżnienie wymienionych sytuacji opiera się na założeniu, że czym innym jest techniczna strona uzasadnienia (której dotyczy wymieniony przepis), a czym innym jest jego merytoryczna zawartość, choćby nawet błędna. Tylko do pierwszej z wymienionych sytuacji odnosi się art. 328 § 2 k.p.c. Wytknięcie wadliwego sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia może okazać się zasadne wówczas, gdy z powodu braku w uzasadnieniu elementów wymienionych w art. 328 § 2 k.p.c. zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Nie stanowi on, więc właściwej płaszczyzny do krytyki trafności przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku ustaleń faktycznych, ani ich oceny prawnej (zob. wyroki SN z dnia: 17 marca 2006 r., I CSK 63/2005, Lex Polonica nr 1344014; 20 lutego 2008 r., II CSK 449/07, LEX nr 442515). W szczególności przepis ten nie obejmuje sytuacji, gdy Sąd, jak w niniejszej sprawie, wskazał podstawy prawne wydania wyroku w sposób umożliwiający dokonanie

oceny toku wywodu, który doprowadził do wydania wyroku, pomijając przepis istotny zdaniem skarżącego dla prawidłowego rozstrzygnięcia. Z kolei zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie może być rozpoznany w ramach kontroli kasacyjnej, ponieważ zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a art. 233 § 1 k.p.c. dotyczy jednoznacznie i bezpośrednio oceny dowodów.

Trafny okazał się natomiast zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. Powódka w pozwie złożonym 5 czerwca 2012 r., wszczynającym postępowanie zakończone zaskarżonym wyrokiem Sądu Okręgowego, wniosła o zasądzenie 65.552 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za utracone zarobki oraz kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że dochodzi odszkodowania za utracone zarobki w okresie od maja 2011 r. do dnia wniesienia pozwu. Podkreśliła, że wyrokiem z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie o sygn. akt VI P .../10 Sąd Rejonowy w B. uznał za zasadne roszczenie o odszkodowanie za utracone wynagrodzenie liczone od 19 czerwca 2009 r. do 24 maja 2011 r. W postępowaniu tym powódka ograniczyła roszczenie do 60.000 zł. Wobec powyższego, roszczenie powódki o odszkodowanie z tytułu utraconych zarobków skierowane przeciwko tej samej pozwanej było już przedmiotem innego postępowania sądowego zakończonego prawomocnym zasądzeniem odszkodowania (wyrok Sądu Rejonowego w B. z 24 maja 2011 r. w sprawie VI P .../10), przy czym obejmowało ono należność z tego tytułu za wcześniejszy okres 19 czerwca 2009 r. do 24 maja 2011 r. do wysokości 60.000 zł. W niniejszej sprawie powódka dochodzi przedmiotowego odszkodowania w kwocie 6.736,00 zł, stanowiącej pozostałą część odszkodowania dochodzonego wcześniej w sprawie VI P .../10 oraz kwoty 58.816,00 zł stanowiącej utracone zarobki w okresie od maja 2011 r. do dnia wniesienia pozwu. Roszczenia stanowiące przedmiot obu postępowań wynikają zatem z tego samego stosunku prawnego i są oparte na tych samych okolicznościach faktycznych. Art. 365 § 1 k.c. ustanawia stan związania prawomocnym orzeczeniem nie tylko stron i sądu, który je wydał, lecz również innych sądów. Związanie prawomocnym wyrokiem oznacza, że sąd obowiązany jest uznać, że kwestia prawna, która była już przedmiotem rozstrzygnięcia w innej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w sprawie

przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym wcześniejszym wyroku, nawet jeżeli argumentacja prawna, na której opiera się to rozstrzygnięcie jest nietrafna. W późniejszej sprawie kwestia ta nie może być już w ogóle badana. W tym kontekście należy też widzieć zagadnienie mocy wiążącej wyroku zapadłego co do części dochodzonego świadczenia w procesie między tymi samymi stronami o dalszą część świadczenia z tego samego stosunku prawnego. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 29/94 (LEX nr 84472) stwierdził, że w procesie o dalszą – ponad prawomocnie uwzględnioną – część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, sąd nie może w niezmienionych okolicznościach orzec odmiennie o zasadzie odpowiedzialności pozwanego. To stanowisko zostało podtrzymane w dalszych orzeczeniach Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 14 maja 2003 r., I CKN 263/01 (niepubl.) stwierdzono, że w razie prawomocnego uwzględnienia części roszczenia o spełnienie świadczenia z tego samego stosunku prawnego, w procesie dotyczącym spełnienia reszty świadczenia sąd nie może w tych samych okolicznościach prawnych i faktycznych orzec odmiennie o zasadzie odpowiedzialności pozwanego. Natomiast w wyrokach z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 89/05 (OSNC 2007 nr 1, poz. 15) i z dnia 5 kwietnia 2007 r., II CSK 26/07 (niepubl.) Sąd Najwyższy stwierdził, że prawomocny wyrok oddalający powództwo o zasądzenie części roszczenia ma moc wiążącą w sprawie, w której powód dochodzi pozostałej części roszczenia wynikającego z tego samego stosunku prawnego i opartego na tych samych okolicznościach faktycznych. W orzeczeniach tych podkreślono, że art. 365 § 1 k.p.c. ma gwarantować poszanowanie prawomocnego orzeczenia sądu, regulującego stosunek prawny będący przedmiotem rozstrzygnięcia. Istnienie prawomocnego wyroku, udzielającego ochrony prawnej określonemu prawu podmiotowemu, przekreśla możliwość ponownego oceniania zasadności roszczenia wynikającego z tego samego prawa, jeżeli występują te same okoliczności. W konsekwencji, w sytuacji gdy sąd rozstrzygnął już w prawomocnie osądzonej sprawie o zasadzie odpowiedzialności pozwanego, w następnym procesie o pozostałe świadczenia wynikające z tego samego stosunku prawnego sąd jest związany rozstrzygnięciem zawartym w pierwszym wyroku, który ma charakter prejudycjalny. Prawomocny wyrok swoją mocą powoduje, że nie jest możliwe dokonanie odmiennej oceny i

odmiennego osądzenia tego samego stosunku prawnego w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami (zob. wyrok SN z dnia 6 marca 2014 r., V CSK 203/13, LEX nr 1446456).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy nie twierdzi, że wskazane w pozwie roszczenie powódki zostało wysunięte w zmienionych okolicznościach faktycznych.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.